

Aan: de commissie Bekostigingssystematiek
 Hoger Onderwijs
 t.a.v. dhr. M. van Rijn, voorzitter
 e-mail: commissiebekostigingho@minocw.nl

Cc
 - hare excellentie mevr. I. van Engelshoven,
 minister van Onderwijs, Cultuur en
 Wetenschap;
 - Commissie Onderwijs, Cultuur en
 Wetenschap;
 - VSNU

Datum
 21 december 2018

Ons kenmerk
 L18.02281

Onderwerp
 bekostiging geesteswetenschappen, sociale wetenschappen, rechtsgeleerdheid en economische
 wetenschappen

Geachte leden van de adviescommissie bekostigingssystematiek van het Hoger Onderwijs,

In de periode november 2018 tot april 2019 werkt u aan een advies aan minister Van
 Engelshoven over de bekostigingssystematiek van het Hoger onderwijs.

Wij begrijpen dat dit binnen de gegeven randvoorwaarden een ingewikkeld vraagstuk is. Het
 oplossen van een probleem voor het ene domein, betekent namelijk het vergroten van de
 problemen van een ander. Toch vragen wij graag, als decanen en rectoren van de discipline-
 overleggen binnen de geesteswetenschappen, economie, rechtsgeleerdheid en sociale
 wetenschappen (*Social Sciences and the Humanities: SSH*), apart aandacht voor de specifieke
 situatie van ons domein. Onze disciplines lijken daarbij in veel, maar niet alle, opzichten op
 elkaar.

Wij pleiten ervoor dat er veel beter dan in het CHEPS-rapport wordt gekeken naar de
 consequenties van maatregelen voor onze wetenschapsdomeinen, om zo een goede balans
 tussen wetenschapsdomeinen te creëren. Wij wijzen u in dat kader specifiek op de nu al
 bestaande problematiek binnen onze wetenschapsgebieden, waarvoor evengoed investeringen
 nodig zijn om onze wetenschappers reële werkomstandigheden te geven en om onze studenten
 de studieomgeving te bieden die bij de andere wetenschapsdomeinen gewoon is. Graag lichten
 we deze problematiek hieronder nader toe.

Balans steeds verder verstoord

Het evenwicht binnen de wetenschap is op dit moment ver te zoeken. Het huidige landelijke
 financieringssysteem werkt sterk in het nadeel van de onze disciplines:

- Lange tijd waren de bèta-, technische en medische opleidingen beduidend duurder vanwege de hoge kosten voor de benodigde faciliteiten. Inmiddels zijn de verschillen in benodigde faciliteiten met de geesteswetenschappen en de sociale wetenschappen kleiner geworden. De aard van ons onderzoek en onderwijs is namelijk erg veranderd waardoor steeds meer apparatuur, labruimtes en studio's nodig zijn. Onze opleidingen worden dus relatief duurder, wat pleit voor een hogere bekostiging. Denk bijvoorbeeld aan archeologie, digital humanities, mediastudies, pedagogiek, psychologie, gedragseconomie, sociologie en taalwetenschap.
- Speciaal voor de geesteswetenschappen geldt bovendien dat we veel kleine en middelgrote wetenschapsgebieden en –opleidingen hebben. Die zijn alle van grote maatschappelijke waarde, maar door hun beperkte omvang relatief duur. Er is bij ons minder grootschalig onderwijs mogelijk, dus er zijn bij ons veel meer docenturen nodig om hetzelfde aantal studenten les te geven dan in faculteiten met hele grote opleidingen. De financiering van de overheid houdt daar geen rekening mee.¹
- De studenten in de geesteswetenschappen zijn daarnaast relatief veel vaker bij een andere faculteit begonnen en stappen na een of twee jaar over naar de opleiding die ze werkelijk willen. We moeten (en willen!) deze studenten toelaten, maar we krijgen maar een deel van de bekostiging voor hen.

Tevens kennen de geesteswetenschappen in het bijzonder, maar ook deelgebieden in de sociale wetenschappen, een minder kapitaalkrachtige omgeving, met als resultaat minder kans op extra (derde geldstroom) middelen. Tot slot zijn ook de kansen op onderzoeksubsidies bij NWO verminderd, bijvoorbeeld door de overheveling van gelden naar de topsectoren en de samenvoeging van geesteswetenschappen en sociale wetenschappen.

De bodem is bereikt

Onze disciplines hebben deze nadelen tot nu toe noodgedwongen opgevangen door hun wetenschappers steeds meer onderwijstaken te geven. Uit loyaliteit met hun studenten en passie voor hun vak zijn medewerkers heel lang bereid geweest heel ver te gaan, ten koste van hun onderzoek en van henzelf. Maar de bodem is nu echt bereikt. Dat blijkt wel uit de voortdurende onrust bij de geesteswetenschappelijke faculteiten in Nederland. Zo waren er dit jaar acties in Groningen, Utrecht, Amsterdam en Nijmegen, al dan niet samen met protesten vanuit WO in Actie.

We zijn daarom heel blij met het extra geld uit de studievoorschotmiddelen (het geld dat vrijkomt omdat de studiebeurs voor studenten is afgeschaft). De minister doet dit echter voor een deel weer teniet door tegelijk een doelmatigheidskorting op te leggen. De 70 miljoen euro extra voor onderzoek uit het regeerakkoord, komt grotendeels (60 miljoen) aan bèta/techniek ten goede. Door de nieuwe dreiging van budgetoverheveling naar bèta/techniek, haalt de minister het voordeel van de extra studievoorschotmiddelen weg en zorgt ze voor een blijvende onbalans tussen de verschillende wetenschapsdomeinen. Terwijl ieder wetenschapsdomein zijn eigen waarde heeft.

¹ Op vele terreinen is er binnen de geesteswetenschappen al samenwerking om waar mogelijk de nadelen van vermijdbare kleinschaligheid tegen te gaan. In het kader van de *Duurzame Geesteswetenschappen* (extra bekostiging sinds 2010) is veel landelijke samenwerking duurzaam tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het landelijk Disciplineoverleg Letteren en Geesteswetenschappen (DLG). Zo zijn er landelijke onderzoekscholen voor de opleiding van jonge onderzoekers; is er een gezamenlijk landelijk aanbod van mastercolleges in kleine talendisciplines (Masterlanguage); is er samenwerking tussen de vakdidactici, o.a. door promoties van docenten in de schoolvakken uit onze sector mogelijk te maken (Dudoc Alfa); en is er een gezamenlijk kader voor onderzoekskwaliteitsmeting. Ook zijn er in deze periode bij meerdere Geesteswetenschappelijke faculteiten kleine opleidingen ingebed in grotere of afgebouwd als ze ook elders werden aangeboden.

De menselijke factor

Onze samenleving kan niet zonder disciplines die de menselijke factor bestuderen. Dit blijkt uit actuele maatschappelijke discussies over bijvoorbeeld de invloed van social media, de nationale identiteit, de groeiende tweedeling in de samenleving, westerse waarden & de wortels van onze cultuur en de gevolgen van achterstanden in taalontwikkeling. Al deze kwesties vragen om probleemanalyse, empirisch onderzoek, beschouwing, verdieping, en beleidsaanbevelingen en dit is wat ons domein te bieden heeft.

Iedere dag wordt zo in ons dagelijks leven de waarde bewezen van onze disciplines. De grote betrokkenheid van deze disciplines bij de Nationale Wetenschapsagenda onderstreept die maatschappelijke waarde. De arbeidsmarkt vraagt de komende jaren ook om meer afgestudeerden uit de sociale en geesteswetenschappen.

Ons onderzoek en onderwijs zijn nauw verweven en maatschappelijk relevant. Zonder investeringen blijft er van het onderzoek echter weinig over. Onze staf heeft nu al op papier veel minder onderzoekstijd in vergelijking met de andere wetenschapsdomeinen. In werkelijkheid is de situatie nog schrijnender en komt men veelal enkel in de avonden en weekenden aan onderzoek toe. Deze uitholling bedreigt de kwaliteit van ons wetenschappelijk onderwijs en daarmee de kwaliteit van de studenten die wij afleveren. Dit terwijl het onze alumni zijn die maatschappijbreed een wezenlijke bijdrage aan onze samenleving leveren: van taaldocenten in het middelbaar onderwijs tot managers en projectleiders in het bedrijfsleven, ambtenaren bij de overheid, van journalisten tot medewerkers bij culturele instellingen, van ondernemende zzp-ers tot Kamerleden, kabinetsleden en tot aan onze koning toe.

Ons land staat aan de vooravond van enorme maatschappelijke uitdagingen op het gebied van duurzaamheid. Veel aandacht gaat nu uit naar oplossingen vanuit de hoek van bèta en techniek. Om de technologische vooruitgang in goede banen te leiden, hebben we niet alleen technici en ingenieurs nodig. Willen we tot een echt duurzame samenleving komen, dan moet de rol van de mens centraal blijven staan. Dan moeten we een antwoord vinden op de vraag hoe we om willen gaan met al die technologische mogelijkheden. Daar ligt een grote waarde van de sociale en geesteswetenschappen, die reflecteren op de kwaliteit van (samen)leven en ons leren onze wereld te begrijpen. Dit vraagt een evenwichtige, eerlijke verdeling van de financiële middelen over de verschillende wetenschapsdomeinen.

'It is in Apple's DNA that technology alone is not enough—it's technology married with liberal arts, married with the humanities, that yields us the results that make our heart sing.' — Steve Jobs

Omissies CHEPS-rapport

Het is om deze reden heel bijzonder dat het rapport van het onderzoeksbureau CHEPS op geen enkele manier inzichtelijk maakt wat de consequenties van de geschetste scenario's zijn voor de andere wetenschapsdomeinen dan het domein bèta/techniek. CHEPS heeft de scenario's alleen doorgerekend op het niveau van universiteiten. Op universitair niveau middelen de effecten van maatregelen zich deels uit over de verschillende wetenschapsdomeinen van een instelling, maar voor individuele wetenschapsdomeinen kunnen de gevolgen desastreus zijn. Ook al kunnen universiteiten eigen keuzes maken in hun interne bekostigingsmodel die deze effecten weer nivelleren, het landelijke model geeft wel een belangrijk richtinggevend kader.

Een tweede ommissie is dat het CHEPS-rapport geen inzicht geeft in de feitelijke problematiek bij bèta/techniek, afgezet tegen de bestaande problematiek van de overige wetenschappelijke domeinen. Daarmee geeft het rapport geen handvatten voor de keuze tussen de verschillende geschetste scenario's en wordt niet duidelijk of (een deel van) de scenario's ook echt nodig zijn.

Ten slotte blijft onduidelijk welk deel van de problemen in het domein bèta/techniek wordt veroorzaakt door de stijging van het aantal internationale studenten. Voor niet-EER studenten kunnen en moeten de financiële problemen op een andere manier worden opgelost, namelijk door een kostendekkend tarief te hanteren dat rekening houdt met de noodzakelijke investeringen in de infrastructuur. Het is onredelijk om meer middelen naar dit domein te verschuiven, als er geen kostendekkend tarief wordt gehanteerd voor deze groep studenten.

'Only a fool would advocate an education obsessed with science and technology and neglect the humanities' – Albert Einstein

Herstel de balans

Wij pleiten er dan ook voor om de discussie over het financieringssysteem te gebruiken om het evenwicht te herstellen tussen de verschillende wetenschapsgebieden en niet de kloof te vergroten. Dus niet bezuinigen op het SSH-domein, maar juist investeren.

De afgelopen periode lag er veel nadruk op de economische waarde van wetenschap en heerste het idee dat de problemen in de samenleving opgelost kunnen worden met enkel technologische vernieuwing. Wij stellen dat er meer nodig is om een veerkrachtige en duurzame samenleving op te bouwen. De sociale en geesteswetenschappen bieden die noodzakelijke aanvulling.

De geesteswetenschappen kennen daarbij een rijkdom aan middelgrote en kleine disciplines, met een daarbij behorende noodzakelijke kleinschaligheid. En hebben bovendien te maken met een relatief hoog percentage tweede kans-studenten die een deel van hun studiebesteding al hebben besteed.

Het ligt eigenlijk voor de hand: de verschillende wetenschapsgebieden hebben elkaar nodig, moeten elkaar versterken. Dat vraagt om een duurzaam evenwicht in de verdeling van het budget tussen die domeinen. Daar heeft de samenleving behoefte aan, dat hebben de docenten en onderzoekers nodig, daar hebben de studenten recht op.

Wij vernamen dat er op zaterdag 26 januari een brede bijeenkomst met uw commissie plaatsvindt. Graag zouden wij daarvoor worden uitgenodigd om onze brief nader toe te lichten.

Hoogachtend,

Prof. dr. Margot van Mulken,
voorzitter Disciplineoverleg Letteren en Geesteswetenschappen (DLG), decaan Faculteit der Letteren, Radboud Universiteit,

mede namens de levensbeschouwelijke universiteiten en de overige disciplineoverleggen in het SSH-domein:

Protestantse Theologische Universiteit:

- Prof. dr. Mechteld M. Jansen, Rector magnificus en voorzitter van het College van Bestuur.

Theologische Universiteit Apeldoorn:

- Prof. dr. Herman J. Selderhuis, Rector magnificus en voorzitter van het College van Bestuur.

Theologische Universiteit Kampen:

- Prof. dr. Roel Kuiper, Rector magnificus en voorzitter van het College van Bestuur.

Universiteit voor Humanistiek, Utrecht:

- Prof. dr. Gerty Lensvelt-Mulders, Rector magnificus en voorzitter van het College van Bestuur.

Disciplineoverleg Economie en Bedrijfskunde (DEB):

- Prof. dr. Janneke Plantenga (voorzitter), decaan Faculteit Recht, Economie, Bestuur & Organisatie, Universiteit Utrecht.

Disciplineoverleg Rechtsgeleerdheid (DRG):

- Prof. dr. Ton Hol (voorzitter), hoofd van de Utrecht School of Law en vice-decaan van de Faculteit Recht, Economie, Bestuur & Organisatie, Universiteit Utrecht.

Disciplineoverleg Sociale Wetenschappen (DSW):

- Prof. dr. Kees Aarts (voorzitter), decaan faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen, Rijksuniversiteit Groningen.

Disciplineoverleg Theologie en Religiewetenschappen (DGO):

- Prof. dr. Mladen Popović (voorzitter), decaan Faculteit Godgeleerdheid en Godsdienstwetenschap, Rijksuniversiteit Groningen.

Disciplineoverleg Wijsbegeerte (DWB):

- Prof. dr. Marcus Duwell (voorzitter), hoogleraar Filosofische Ethiek, Universiteit Utrecht.

Bijlage: faculteiten Social Sciences & Humanities (SSH)

Universiteit Leiden

- Faculteit Governance and Global Affairs
- Faculteit der Archeologie
- Faculteit der Sociale Wetenschappen
- Faculteit der Rechtsgeleerdheid
- Faculteit der Geesteswetenschappen

Universiteit Utrecht

- Faculteit Geowetenschappen
- Faculteit Recht, Economie, Bestuur en Organisatie
- Faculteit Geesteswetenschappen
- Faculteit Sociale Wetenschappen

Universiteit Maastricht

- School of Business and Economics
- Faculty of Arts and Social Sciences
- Faculty of Law
- Faculty of Psychology and Neuroscience

Radboud Universiteit

- Faculteit der Rechtsgeleerdheid
- Faculteit der Letteren
- Faculteit der Filosofie, Theologie & Religiewetenschappen
- Faculteit der Managementwetenschappen
- Faculteit der Sociale Wetenschappen

Erasmus Universiteit

- Erasmus School of Economics
- Erasmus School of Law
- Faculteit der Wijsbegeerte
- Erasmus School of History, Culture and Communication
- Erasmus School of Health Policy & Management
- Erasmus School of Social and Behavioural Sciences

Universiteit van Amsterdam

- Faculteit der Maatschappij- en Gedragwetenschappen
- Faculteit der Geesteswetenschappen
- Faculteit Economie en Bedrijfskunde
- Faculteit der Rechtsgeleerdheid

Tilburg University

- Tilburg School of Economics and Management
- Tilburg Law School
- Tilburg School of Social and Behavioral Sciences
- Tilburg School of Humanities and Digital Sciences
- Tilburg School of Catholic Theology
- Open Universiteit
- Faculteit Cultuur- en Rechtswetenschappen
- Faculteit Management, Science and Technology
- Faculteit voor psychologie en onderwijswetenschappen

Rijksuniversiteit Groningen

- Faculteit der Letteren
- Faculteit Rechtsgeleerdheid
- Faculteit Wijsbegeerte
- Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen
- Faculteit Godgeleerdheid en Godsdienstwetenschap
- Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen
- Faculteit Economie en Bedrijfskunde

Vrije Universiteit Amsterdam

- Faculteit der Sociale Wetenschappen
- Faculteit der Geesteswetenschappen
- Faculteit der Gedrags- en Bewegingswetenschappen
- Faculteit der Rechtsgeleerdheid
- School of Business and Economics
- Faculteit Religie en Theologie

Technische Universiteit Delft

- Faculteit Techniek, Bestuur en Management

Universiteit Twente

- Faculty of Behavioural, Management and Social science